

УДК 377: 37.014

О.Г. Колчик,
методист

(Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти у Житомирській області)

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЮ ОСВІТОЮ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У статті розглянуто основні аспекти використання проектного підходу як одного з інноваційних механізмів управління професійно-технічною освітою на регіональному рівні. Визначено напрямки підготовки висококваліфікованої робочої сили та шляхи реформування системи професійно-технічної освіти. Обґрунтовано необхідність впровадження новітніх технологій у практику управління професійно-технічними навчальними закладами за умов проектно-цільового підходу.

Україна зробила важливий крок уперед, визначивши європейську інтеграцію як стратегічну мету до свого демократичного розвитку.

Шлях, обраний Україною, зумовлює необхідність інтенсивних змін усіх галузей економіки, зокрема професійно-технічної освіти.

Проблема формування якісно нової національної робочої сили є актуальною для нашої держави і визначається як один з найважливіших чинників підвищення продуктивності праці, випуску конкурентної продукції.

Мета статті полягає у визначенні основних шляхів реформування системи професійно-технічної освіти та запровадженні проектно-цільового підходу у підготовці висококваліфікованих працівників.

Аналіз матеріалів Всеукраїнського семінару-наради 17-18 лютого 2009 р. Міністерства освіти і науки України дає об'єктивну картину стану професійно-технічної освіти на сучасному етапі. Наявні економічні перетворення, глобальний перерозподіл власності, загрозлива демографічна ситуація, кризові явища, що відбуваються, мають негативний вплив на економіку країни. Професійна освіта, як частина її економічного організму, гостро відчуває на собі ці негативні явища. Як наслідок, спостерігається стійка тенденція до зменшення контингенту учнів, відповідно зменшуються видатки бюджету на фінансування розвитку професійно-технічної освіти, постає проблема проходження виробничої практики учнями училищ на базі підприємств, які згортають обсяги своєї діяльності. За попередніми даними в середньому 4 відсотки від загальної кількості укладених угод підприємствами не виконуються. Без оплати на виробничій практиці працюють понад 46 відсотків учнів. В умовах зростання безробіття проблемним стає також працевлаштування випускників. Щороку прийом учнів на навчання за державним замовленням зменшується. Усе це вимагає відповідного реагування з боку керівників управлінь та навчальних закладів, які повинні навчитися працювати в умовах дефіциту матеріальних та людських ресурсів.

Забезпечення підготовки висококваліфікованої робочої сили можливо досягти тільки шляхом реформування системи професійно-технічної освіти, зокрема, впровадження новітніх технологій в практику управління професійно-технічними навчальними закладами. Реалізація цього завдання в сучасних умовах виявляється ефективною лише за умов проектно-цільового підходу.

Таким чином, орієнтація освітнього процесу на європейські демократичні ідеали визначає актуальність реалізації декількох програмно-цільових проектів, що за останні п'ять років запроваджені в Україні.

З метою підвищення ефективності та продуктивності системи професійно-технічної освіти, за ініціативи Міністерства праці та соціальної політики України, канадських партнерів (Асоціації місцевих коледжів Канади, Саскачеванського Інституту прикладних наук та технологій), міжнародного консорціуму під проводом компанії InWEnt (Німеччина), інших зарубіжних інституцій впроваджено проекти "Децентралізація управління професійним навчанням в Україні", "Підвищення ефективності управління професійно-технічною освітою на регіональному рівні в Україні", "Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні". Головним партнером проектів виступає Міністерство освіти і науки України.

Серед основних завдань проектів визначено: розробку та запровадження державної та регіональної стратегії децентралізації управління, менеджменту й адміністрування ПТО в Україні у співпраці з усіма зацікавленими сторонами різних рівнів; створення інформаційної системи управління (ІСУ) ПТО для забезпечення децентралізації; створення альтернативної системи фінансування ПТО; реалізацію проекту загальних рамкових кваліфікаційних вимог та ін.

У рамках реалізації програмно-цільових проектів Міністерство освіти і науки України в лютому 2009 року презентувало освітянській громадськості ряд ініціатив щодо проведення еволюційних реформ у системі професійно-технічної освіти із забезпеченням моніторингу кожного кроку, з метою радикальної зміни вже в найближчі роки якості підготовки висококваліфікованих робітників. З 1 січня 2010 року деякі повноваження міністерства з питань призначення керівників навчальних закладів, фінансування училищ за рахунок державних трансфертів передбачається передати обласним державним адміністраціям. Така зміна в управлінні дозволить забезпечити більш ефективно і

© Колчик О.Г., 2009

оперативне вирішення питань життєдіяльності професійно-технічних навчальних закладів, максимально враховуватиме потребу регіонів у кваліфікованих кадрах, а також сприятиме посиленню ролі місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в підготовці робітників.

За новою концепцією реформ регіони повинні визначати й узгоджувати стратегії розвитку навчальних закладів, розширювати їх регіональні економічні зв'язки. Обласні управління освіти покликані забезпечити більш тісне та ефективне співробітництво між навчальними закладами, роботодавцями і місцевою владою відповідно до програм розвитку кожної області.

Роль органів місцевого самоврядування вбачається у підтримці тісних прямих контактів з громадськими об'єднаннями та забезпеченні, у такий спосіб, безпосереднього зв'язку із споживачами освітніх послуг.

Отже, відбувається пошук оптимальної моделі управління, яка б відповідала сучасним потребам розвитку професійної освіти третього тисячоліття і радикального підвищення її престижу.

Управління освіти і науки Житомирської облдержадміністрації, методичні служби області одним з пріоритетних завдань вбачають модернізацію системи управління професійно-технічною освітою регіону. Це:

- реалізація подальшої автономії професійно-технічних навчальних закладів, розширення повноважень керівника училища, підвищення його персональної відповідальності за якість навчання;
- посилення ролі громади, роботодавців в організації навчально-виробничого процесу.

Починаючи з 2004 року управлінням освіти і науки набуто значний досвід у впровадженні **інноваційних механізмів управління** професійно-технічними навчальними закладами, на характеристичі яких і зупинимось детальніше.

При дослідженні зв'язку інновацій та управління будь-якою галуззю освіти, зокрема професійно-технічної, виникає необхідність використовувати різні терміни: управління інноваціями та інноваційне управління. Незважаючи на схожість, ці поняття відносяться до різних аспектів управлінської діяльності.

Перший термін – управління інноваціями – стосується сфери взаємодії органу управління освітою і професійно-технічних навчальних закладів. При цьому останні мають власні стратегії, проекти розвитку. Завдання органу управління освітою зводиться до ефективного управління інноваціями (проектами) навчальних закладів, з'ясування спільних тенденцій різновекторних проектів, полягає у створенні сприятливих умов для інноваційного розвитку цих ПТНЗ.

Другий термін – інноваційне управління – стосується власне сфери управління професійно-технічною освітою регіону, а саме, нових підходів, які застосовує орган управління освітою для вирішення покладених на нього питань. У цьому випадку управління освіти і науки використовує новітні механізми управління навчальними закладами та застосовує провідний зарубіжний досвід у цій сфері.

У свою чергу, будь-яка інновація в управлінні навчальними закладами може бути впроваджена тільки за допомогою реалізації **проекту**.

Управління проектами (проектний менеджмент), на нашу думку, є однією з найбільш актуальних та прогресивних управлінських технологій.

Результативність навчально-виховної діяльності професійно-технічних навчальних закладів досягається шляхом використання сучасних ефективних методів та технологій, зокрема **проектних та інформаційних** технологій. За такими технологіями вже декілька років здійснюють свою діяльність Житомирське вище професійне училище сервісу і дизайну, Житомирські професійні ліцеї: технологічний, політехнічний, легкої промисловості, сфери послуг, ПТУ №1 та ПТУ №5 м. Житомира та ін. Метод проектів – дієвий засіб максимального наближення особистості до реального життя та залучення її до розв'язання конкретних завдань у просторі міжособистісного та ділового спілкування і співпраці.

Завдяки творчій реалізації проектних технологій колектив Житомирського вищого професійного училища сервісу і дизайну за результатами рейтингу вже впродовж трьох років є лідером професійно-технічної освіти Житомирщини.

Значний інтелектуальний потенціал та досвід роботи педагогічних колективів ПТНЗ області за новітніми технологіями спонукали управління освіти і науки, методичні служби області обґрунтувати нову стратегію своєї діяльності на майбутнє, яка розроблена у формі проекту Регіональної Програми розвитку професійно-технічної освіти Житомирщини до 2012 року. Проведено ряд заходів, зокрема, моніторинг ринку праці, визначено напрями та зміст навчання учнів, укладено понад 125 довгострокових договорів з роботодавцями щодо обсягів підготовки робітничих кадрів на 67,3 тис. осіб, в т.ч. за рахунок державного бюджету 22,6 тис. осіб.

У рамках реалізації цього проекту обласним управлінням освіти і науки, професійно-технічними навчальними закладами розроблено та вжито низку заходів. Однак, усі вони часто сприймалися лише як фрагменти певної стратегії чи програми, не склали цілісної системи, формувалися і реалізовувалися незалежно від регіональних інтересів.

Першою спробою об'єднати декілька напрямів роботи щодо кадрового забезпечення професійно-технічних навчальних закладів в єдину систему був управлінський проект "Викладач року", який завершився у 2005 році першим в області конкурсом професійної майстерності серед викладачів професійно-теоретичної підготовки.

З метою визначення невідкладних і перспективних заходів щодо реалізації основних напрямів оновлення змісту професійно-технічної освіти з урахуванням вимог сучасного ринку праці, забезпечення економічних і соціальних гарантій професійної самореалізації молодих педагогічних працівників, оптимізації та стабілізації кадрового забезпечення ПТНЗ області було запроваджено обласний проект "Молодий спеціаліст професійно-технічної освіти Житомирщини", розрахований на два роки. Основним його завданням було: поліпшення роботи щодо працевлаштування молодих спеціалістів у ПТНЗ області; створення умов для їх ефективної діяльності, професійного росту, підвищення соціального статусу. Під час реалізації проекту при навчально-методичному кабінеті професійно-технічної освіти працювали обласні школи молодого керівника та молодого педагога. Молоді педагогічні працівники проходили навчання для роботи з новітніми інформаційними технологіями, набували навичок викладання основ підприємницької діяльності та розвитку ділової активності учнів.

Однією із складових проекту було створення психологічного портрету молоді людини. З 86-ти учасників проекту майже третину визначено майбутніми лідерами.

Завершальним етапом реалізації інноваційного проекту став обласний конкурс професійної майстерності молодих педагогів, який мав значний позитивний резонанс серед громадськості області.

З метою створення умов для формування нового типу педагога професійної школи – педагога професійного навчання, в лютому 2007 року управлінням освіти і науки, навчально-методичним кабінетом ПТО започатковано обласний інноваційний проект "Педагог професійного навчання". Основна мета проекту: створення умов для розширення світогляду та ерудиції майстрів виробничого навчання; сприяння підвищенню рівня їх фахової та методичної майстерності; формування готовності до впровадження сучасних педагогічних, виробничих, інформаційно-комунікативних технологій; участі в дослідницькій та інформаційно-видавничій роботі; прагнення до оволодіння педагогікою співробітництва та співтворчості на принципах компетентісно-орієнтованих методик навчання та виховання.

На реалізацію Концепції Державної програми роботи з обдарованою молоддю на 2006-2010 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2006 року № 202-р, направлено наступний обласний проект "Обдарована молодь профтехосвіти". Завданнями, які визначалися у межах проекту передбачали: створення регіональної системи виявлення та відбору обдарованої молоді серед учнів професійно-технічних навчальних закладів; визначення стратегії щодо підтримки та напрямів роботи з обдарованою молоддю; залучення обдарованої молоді до здобуття позашкільної освіти з метою задоволення потреби у професійному самовизначенні та творчій самореалізації; оновлення змісту, форм і методів роботи з обдарованою молоддю; піднесення статусу обдарованої молоді та її наставників; координація діяльності органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, навчальних закладів, громадських організацій з питань розвитку та підтримки обдарованої молоді; поетапне включення молоді в різні види діяльності, що сприяють розкриттю її особистісного потенціалу; розвиток високого рівня комунікативних здібностей, вміння адаптуватися у будь-якій соціальній групі; формування відчуття відповідальності за своє життя, здатність до самоаналізу, проектування власного життя; забезпечення соціально-психологічної безпеки молоді людини.

У рамках реалізації проекту заплановано та проведено понад 20 масових заходів обласного рівня. А в травні 2008 відбувся обласний конкурс "Учень року", в якому взяли участь 27 учнів професійно-технічних навчальних закладів області.

Результативність запровадження проектів очевидна: три учасники обласних конкурсів у даний час обіймають посади заступників директорів ПТНЗ. Переможниця конкурсу "Учень року" вступила до вищого навчального закладу та працює майстром виробничого навчання у Житомирському вищому професійному училищі сервісу і дизайну.

Одним з напрямів діяльності управління освіти і науки, професійно-технічних навчальних закладів стало створення інноваційних центрів сучасних виробничих технологій та технологій навчання. За сприянням іноземних інвесторів – німецької фірми по виробництву будівельних матеріалів "Україна-Хенкель баутехнік" – вже четвертий рік успішно функціонує навчально-практичний центр з впровадження новітніх будівельних технологій (надалі Центр) на базі ПТУ № 1 м. Житомира. Це дало змогу максимально використовувати потенціал інноваційного Центру для підвищення майстерності майстрів виробничого навчання області, забезпечувати якісно новий рівень підготовки учнів, наблизити зміст навчання до технологічних процесів виробництва. За цей період стажування в Центрі пройшли близько 800 чоловік. Ведеться активна робота щодо організації на базі Центру підвищення кваліфікації педагогічних працівників будівельної галузі України.

У лютому 2008 р. відкрито аналогічний центр на базі Бердичівського професійного будівельного ліцею спільно з фірмою "Полірем".

Створення системи якісно нової підготовки робітничих кадрів вимагає також і нового програмного забезпечення. На сьогоднішній день в області вже запроваджено 47 нових державних стандартів професійно-технічної освіти в 28-ми державних та у 81-му навчальному закладі недержавної форми власності. На апробації знаходяться ще 11 державних стандартів у 9-ти ПТНЗ.

Однак, нестача підручників і посібників нового покоління спонукала управління освіти і науки, методичну службу запровадити у липні 2008 року обласний освітній проект "Інформаційно-методичне забезпечення впровадження державних стандартів професійно-технічної освіти в навчальний процес ПТНЗ". Упродовж дії проекту розроблено та представлено на обласну виставку при навчально-методичному кабінеті ПТО 46 методичних посібників, розробок сучасного уроку, робочих зошитів для учнів, комплектів тестових завдань тощо. Робота над проектом продовжується і в поточному році.

Узагальнивши весь попередній досвід проектної діяльності, враховуючі наступні реформи в системі професійно-технічної освіти щодо передачі Міністерством освіти і науки України частини повноважень місцевим органам виконавчої влади, з метою впровадження новітніх технологій в теорію і практику управління професійно-технічними навчальними закладами, в січні 2009 року на секції директорів ПТНЗ колегії управління освіти і науки проведено презентацію нового проекту "Інноваційна модель управління професійно-технічним навчальним закладом". Проект спрямований на виявлення та впровадження інноваційних технологій управління професійно-технічними навчальними закладами, з'ясування організаційних, ресурсних, методичних умов та кадрового потенціалу, що забезпечують успішну діяльність ПТНЗ. У результаті реалізації проекту, розрахованого на один рік, очікується створення системи управління професійно-технічною освітою, спрямованої на організацію та забезпечення оптимальних умов функціонування навчальних закладів в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Керівництво з питань проектного менеджменту. – К.: Видавничий дім "Ділова Україна" – УКРНЕТ. – 1999. – 198 с.
2. Бушуєв С.Д. Словник-довідник з питань управління проектами. – К.: Видавничий дім "Ділова Україна". – 2001. – 640 с.
3. Наталія Морзе. Метод навчальних проектів. – К.: Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України м. Києва (<http://osvita-ua.net/school/theory/984>).
4. Олійник В.В., Медведь В.В. Цільове управління професійно-технічними навчальними закладами в ринкових умовах: Навчальний посібник / За ред. Г.А. Дмитренка. –К.: ЦПППО, – 2002. – 68 с.
5. Хаєта Г.Л. Корпоративна культура організацій XXI століття: Зб. наук. праць – Краматорськ: ДДМА, 2003. – 216 с.

Матеріал надійшов до редакції 13.01. 2008 р.

Колчик О.Г. Проектный подход как инновационный механизм управления профессионально-техническим образованием на региональном уровне.

В статье рассмотрены основные аспекты использования проектного подхода как одного из инновационных механизмов управления профессионально-техническим образованием на региональном уровне. Определены направления подготовки высококвалифицированной рабочей силы и реформирования системы профессионально-технического образования. Обоснована необходимость внедрения инновационных технологий в практику управления профессионально-техническими учебными заведениями в условиях проектно-целевого подхода.

Kolchik O.H. The Project Approach as the Innovative Mechanism of Professionally-technical Education Administration on a Regional Level.

The article highlights the basic aspects of the project approach application as one of innovative mechanisms of professional-technical education administration on a regional level. The directions of highly-qualified workers preparation and of the professional-technical education system reformation are defined. The necessity of the innovative technologies introduction into the professional-technical educational establishments' administration in the conditions of the project-purpose approach is grounded.